

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

3 de Personarum militantium distinctione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

officium, vt annotat Vincentius Lupanus, lib. 1. de magistratibus, & prefeturis Francorum. Hostes etiam regni Galliarum dici eos, quibus bellum indixit publice rex, plurium auctoritate firmat Nicolaus Boerius, decis. 178. nu. 1. & 34. ¶ Aderat ¶ in exercitu Hebræorum sacerdos domini, qui cohortatur ad pugnam aduersus hostes populum, & moneat ne timerent, quod dominus cum illis esset, & pugnaret pro illis contra aduersarios, & esset eos liberaturus de periculo, Deut. c. 20. Admittuntque etiam id ipsum iura canonica, vt sacerdos ea de causa inter sit pugnae iuste, can. agitur, & ibi gl. ff. 23. q. 8. glo. pen. in can. suscitatis, 7. q. 1. can. Max. minianus, 23. q. 3. iniuste autem minime alioquin sit irregularis Innoc. & Panor. in c. petris de hom. cid. Quamuis nec in bello iusto sacerdotes pugnare possint, nec contra infidos seu infideles, catholicorum loca inuadentes, in d. c. petris, & in ca. ex multa, de voto. 1. nec duces esse possint, Panor. post Hosti. in ca. sententiam sanguinis, colla. 4. ne clerici, vel monach. Et c. repugnat namque sacerdotio sanguinem fundere. vt nec clericis sententiam sanguinis seu mortis, in reos ferre possint, d. c. sententiam sanguinis, & c. cum clericis, ne cleric. vel monach. ca. in archiepiscopus, de raptor. cum simit. Et ideo dictum Dauidi est, pio alioquin viro & qui preia domini gessit, a Domino, Mulum sanguinem effudit. Et iuxta bella bellasti non poteris ad dicare dominum nomen meo tanto, ff. de sanguine coram me, 1. Paralyt. cap. 22. Erat & mos patrum gentium Romanorum & aliarum gentium cum res in discrimine versarentur, vt iracundia exercitus restinguenda causa cum sacro amictu sacerdotes eorum prodirent, & pacem vel vitam deprecarentur, nempe cum in quibus insularum, cum capitales velamine laneo, vt tanta effusa oculis, animoque religione haeres monerentur. Erat namque ex populi Romani disciplina antiqua, ne quid quod vsquam sanctum esset, apud eos, violaretur, vt ait L. Scipio apud Liuium, lib. 26. Sic enim orat idem Liuius lib. 2. quo tempore C. Marcus Coriolanus iratus plebi Romanae ad Volcos se recepit bellum renouaturus ex consilio senatus pro concilianda plebe, oratores pacis ad Marcium militem, semel atque iterum, & cum illi non reciperent in castra, sacerdotes quoque suis insignibus velatos ille supplices ad castra hostium. Refert & Cornelius Tacitus, lib. 17. annal. quem alii dicunt primum historiae, concitatis ducibus & exercitu Imperatoris Lugdunensibus contra Viennenses, ipsos Viennenses cum haud ignari essent discriminis sui, velamine & insulas praetulisse vbi agmen inceslerat & arma, genua, vestigia praehensanda, militum flexisse animos.

¶ Iustum ¶ itaque habitum est bellum, quod primo habet legis auctoritatem, 1. & 2. quando licet vnicuique sine iudice vindicari. C. vel principis, in cuius manu & potestate arma sunt, c. quid culpatur, & can. militare 23. q. 1. h. vnicuique armor. vsusq. princ. Et c. lib. 11. C. tit. 46. qui antequam illud moueat, & cum exercet vindictam, id ob quod suscipit, debet expendere, num sit iustum, finemque videlicet pacem. Bellum enim nisi ob legitimas causas gerendum est: quarum illa prior, vt qui in pace viuere nolunt & rebellant coguntur. Sic enim arma, & leges quae pacis sunt, mutuo se vident auxilio, l. de iust. maneo, C. confirm. C. lib. 1. Et qui iustus, sententia pacis & iudicis parere cõtemnit, manu militari cogendus est, qui resistere de rei vind. ca. in P. quia executio patris iudicii potissima est, quae ad effectum sententiam ducit, l. executoris, C. de executione rei iudica. Et iura nostra & forensis laus, & industria nostra laet in tutela & praesidio bellicae virtutis, & omnia, quae in imperio sunt, & status ciuitatis per eam defenditur. Cicer. in oratio. pro Murena. Bellum ita suscipienda sunt vt in pace viuatur sine iniuria, Cicer. 1. offic. Aristot. 8. Polit. quia neleges & iudicia esse possunt pace sublata.

¶ Ideo ¶ in omni fere institutione rerum publicarum obseruare licet semper milites fuisse addictos: vt illi alias reipublicae partes & personas defenderent, Idem Cicer. Phil. 8. Bellum cogit, inquit Aristoteles homines esse iustos, & temp. atos. lib. 7. Polit. c. 19. Et fortitudo, quae bello tuetur: a barbaris patriam, vel domum defendit infimos, vel ab hostibus, socios, plena iustitia est, can. fortitudo 23. q. 3. Et Augustus ea quae indicta sunt solennenda in vium exercitus principis, pro communi salute solui dixit, in l. 2. de exactor. tributorum, lib. 10. C. tit. 19. & Iustinianus in §. publicorum autem tributorum, de manda. prin. in auth. vell. 3. tit. 4. vt & Alexander Seuerus dicebat se magis milites seruae, quam seipsum: quod salus publica in iis esset, eosque aegrotos inuisebat, & iis expensis curari iubebat. Lamprid. in Alexan. Severo.

¶ Sic etiam ¶ magistratibus opus fuit gladio, & armata quadam

militia vt, vt iudiciorum vigor in medio poneretur, ne quisquam sibi valeat et permittere vitionem, l. nullus, C. de iudicis. neue sua auctoritate quilibet ad arma temere veniat, et l. agnissimum, de usufruct. in P. Proinde dicuntur habere gladii potestatem ad animaduertendum in facinorosos homines, l. imperium, de iurisdic. omn. iudic. vltor enim iniquitatum gladius est, c. non solum 23. q. 5. a maiore potestate illis concessus, c. est iustus, & castus gladius 23. q. 4. v. a principe, l. & quia 6. de iurisdic. omn. iud. P. qui a Deo habet, ad Roman. cap. 13. vel a lege, d. l. & quia, cuius anima est magistratus l. 2. §. post originem, de orig. iur.

¶ Nam ¶ & lex bella & eorum iura temperat, vt constat ex disciplina militari, & titulis de re militari. Et vni a matam cohibet & punit, l. si quis in tantum, C. vnde vi, & tit. de vi & vi arma. Qui simul in cõmuniõne viuunt, vt ait Aristoteles, necessarium est ipsis habere arma, quibus, & magistratibus parere inobedientes compellantur, & quibus vis populi feratur externa, Aristot. lib. 7. Polit. c. 8. ¶ Alia ¶ causa belli suscipiendi iuste a Platone explicatur. Annuadert, inquit Alcibiades, Plato in Alcibiade 1. vel denatur, hom. ad arma nos provocari, cum vel decebit, vel aliquando coacti sumus, & aduersus iniustos Et Aristoteles, Bellum suscipiendum est in eos, qui rem publicam, aut eius sine amicis sine sociis iniuria violare mouentur, Arist. in Rhetor. ad Alexan. in oratione dilectorum. Iustum item est bellum, quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut pro populsandorum hominum causa, ca. iustum est bellum 23. q. 2. Naturalis defensio est contra vim, l. vi vim, de iust. & iur. P. 1. scientiam §. qui cum aliter, ad l. Aquil. P. 1. §. vno vi de vi & vi arm. P. cum sim. Et Epaminundus Meneclidi dissuadenti Thebanis bellum, & suadenti pacem: Fallis, inquit, verbo eius tuos, quod hoc a bello auocas: otis enim nomine seruitutem imponis. Nam parum pax bello, itaque qui ea diuisa voluit fini, bello exercitati esse debent. Quare si principes G. acta esse vultis, castris est vobis utendum non pa. astra, vt refert Amylius Probus in Epaminunda. Suadet Demosthenes in omnibus Philippicis, maxime in 4. Atheniensibus, alendas esse perpetuo quatuor legiones, & tempore belli & pacis, ne ex improuiso posthac eos hostis inuaderet, sed supplicia praesto essent, si egerent. ¶ Diuus Augustinus ¶ tradit, excusari ab homicidio, qui Deo auctore bella geruntur: aut qui personam gerentes publica potestatis, secundum eius leges, hoc est iustissima rationis imperium, caelestis aetate morte puniunt. Non enim ille occidit, qui militem debet iubente, sicut adminiculum gladius est venti, D. Aug. lib. 1. de ciuit. Dei, c. 21. can. miles 23. q. 5.

¶ Ideo ¶ plerumque bella geruntur, vt ad pietatis iustitiaeque societatem, victis facilius consulatur, can. paratus, & can. apud 23. quast. 1. permittitque a Deo, vt praesens temporibus, pro fide & reipublica Christiana propaganda, dummodo ablit desiderium fundendi sanguinem, can. si non, & can. displicet 23. q. 4. & ca. nob. 23. q. 1. vel praedandi: siquidem intentio mala licitum per se bellum, iniustum facit, c. militare 23. q. 1. Generalis intentio quippe & finis gerendi belli, pacis studium, duo capita habet, vt mali coeantur, & boni iuuentur & subleuentur, can. apud veros, 23. quast. 1. dicto can. displicet, 23. quast. 4. Et ita etiam bella pro ecclesiae tutela suscepta meritum habent, can. omnium, & 2. seq. 23. quast. 5. & 23. quast. 8. vt qui in illis ceciderint, salutis aeternae fiant participes, d. c. omnium, & ca. omni timore 23. q. 8. Et summa laus est, militiae utilitatis communis causa intendere, c. summa 23. quast. 1.

De Personatum militantium distinctione. Cap. 3.

- 1 Militiae armatae in summa diuisio, & exercitus.
- 2 Milites alii lege probati, alii electi.
- 3 4 Milites beneficiarii tantum olim ciues Romani, & qui delicta poterant.
- 4 Capite censi ciues qui, & quando militare licuit illis. Proletari qui, & quando militarent, ead. Bona obfidis loco reipub. gerentibus eod.
- 5 Militiam de re classe graue scelus, & acerrime puniunt, & exempla.
- 6 Militare ciues debebant Romani ex lege, dec. nno.
- 7 Milites ciues, quam peregrini tuus militans.
- 8 Serui militare non possunt. Manumissio seruorum tempore belli facta reuocata, eadem.

¶ Seruo.

- 9 *Servorum bella & rebelliones.*
 10 *De statu suo dubitantes a militia reiecti.*
Militare qui prohibuit. eod. & ii.
 11 *Poeta ne militet.*
Aetas militaris 17. annor. eod.
 12 *Militie immunitas quibus data.*
 13 *Milites Romani ex certis populi classibus del. Et de modo deli-*
gendi. Item 25.
 14 *Angulum in igne militia.*
 15 *Militum delectus quomodo fieret.*
 16 *Militum varia nomenclatura ab ordinibus, armis, & aliis.*
 17 *Militum in Gallia numerus & ordo per Carolum 7. institutus*
& per alios reges.
Franci archeris in Gallia qui, & immunitates eorundem. eod.
Franci Talpini milites in Gallia Heluetii. eod.
Aduenturarii milites in Gallia qui. eod.
Legiones 7. peditum in Gallia a quo instituta. eod.
Colonellus praefectus legionis. eod.
 18 *Militum alii obtemperantes, alii imperantes.*
Manipulus, manipularisue quid. eod.
 19 *Vexillaris quot militibus praefect.*
Cohors quid. eod.
Tribunus militum quis, & quare sic dictus. eod.
 20 *Legio ex quot militibus perficiebatur.*
Legionum varia species. eod.
Legatus legiones administrabat absente praetore.
 21 *Phalanx quot militibus continebat.*
 22 *Acies ex quibus perfecta, & species, & partes.*
Centurio quis. eod.
Principilus quis. eod.
Pilum quid. eod.
Miles non dicebatur, priusquam in ordines transferretur.
eodem.
Tyro quis. eod.
 23 *Veterani & veteres milites qui.*
 24 *Volones milites.*
 25 *Euocatio militum quid.*
Additi milites qui. eod.
 26 *Milites desertores, per fugas, hostes praedones. &c. eodem.*
 27 *Cornicularii milites qui.*
Eques auratus quis. eod.
Militibus quae donabantur in signum & praemium strenue ge-
sti. eod.
 1 **M**ilitia armata constat exercitu triplici pedestri, equestri &
 classico: ea constituta tripliciter, sacramento, coniuratione,
 euocatione, de quibus tractat *Wol. hoga. Lazius lib. 4. com-*
ment. hist. Rom. c. 1. Ab exercitio militum exercitus dicitur, *l. 1. §.*
fin. de mil. testam. in P. l. 2. de iis qui nor. infam. P. Exercitus ha-
 bebatur ordinis, acies, principia, globos, in quibus milites certo
 ordine consistebant. Acies duae generales, antesignatorum, &
 postsignatorum. Haec sub se habebant ordines distributos, de
 quibus videndus *Vegetius lib. 2. de re milita.* Naualibus praelis
 pugnantibus pedites dici solent, *l. 2. de capti. & postli. reuer. lib. 49.*
P. tit. 15. In terra pedestris et equestris militia, & milites, *l. penul.*
de milit. testa. lib. 29. P. tit. 1. l. 1. & 2. de apparit. magistro mil. lib. 12.
C. tit. 55. l. non omnes. §. 1. de re milit. P. Sub his contineri potest
 elephantum, & turribus depugnantium copia, & currum phal-
 anges. In vniuersu[m] t[ame]n milites legibus alii probati, alii per cas-
 dem militia reiecti iure Romano. Soli ciues Romani hoc iure
 beneficiarii milites fieri poterant, *Cicer. pro Archia poeta, & lib.*
6. sa. epist. 20. Neque t[ame]n ex ciuibus omnes idonei: nam
 nec capite cenli & proletarii, in militiam alligebantur. Capite
 cenli illi, qui nullo aut modico aere censebantur, qui vel
 habebant tantum extrinsecum censum aëris, videlicet 375. vel neq[ue]
 ipsum possidebant, tenuissimi & pauperissimi: cum tamen pro-
 letarii, mille quingentum aëris, in censum deferrent. Vtrique
 non nisi in tumultu maximo scribebatur: quia familia aut tenuis,
 aut nulla illis esset, & res pecuniaque familiaris obdis vice pi-
 gnorisque esse apud rem publicam videbatur: amorisque in pa-
 triam fides, firmamentumque in ea erat, *Gellius lib. 16. cap. 10.* Et
 primus C. Marius, capite cenfos milites scripsisse traditur, cum
 id factum ante nulla memoria exstaret. Graue t[ame]n delictu[m] habi-
 tum est detrectare munus militiae, & grauius quam appetere.
 Nam & quia edictum olim non respondebant, vt proditores
 libertatis in seuitutem redigebantur, *Arrianus Iuris. in l. 4. §. qui*

post desertionem, de re militar. lib. 49. P. tit. 16. Et qui filium suum
 subtrahebat militi, belli tempore, ex filij & bonoru[m] parte mul-
 tandus est: si in pace, fustibus caedi iubetur: & requisitus inuenis,
 vela patre postea exhibitus, in deteriore[m] militiam dandus est,
 d. l. 4. §. qui filium. Lotharius Imperator, legem hanc statuit, *l. 1. de*
de iis qui ad patriam defendendam ire neglexerunt, lib. 3. legum Lan-
gobardorum, vt quicumq[ue] liber homo a suo comite fuerit admo-
 nitus aut militris eius ad patriam defendendam, & ire neglexerit
 & exercitus superueniret ad istius regni vastationem, vel ad
 contrarietatem nostrorum fidelium, capitali subiaceat sententia.
 Vallius qui pedestri imperio praerant, dum sub Paulo pontif.
 Max. tempore Caroli Maximiliani Christiani in fidei hostes in
 Aetiam ierant, more militari in quosdam milites animaduertit,
 qui per se nauis maris, & longinquae navigationis incom-
 moda reformidantes, conceptas de victoria spes maligne exten-
 nuare, stipendij tenuitatem detestari, consternareque multitu-
 dinem vt signa desererent, seditiosis sermonibus coeperant, &
 auctores inuolutos facis, profundo mari spectante classe sub-
 me. sit, teste Paulo Iouio, *lib. 34. hist. sui tempor.* Ammianus
Marcel. lib. 15. hist. de Gallis fatetur hoc encomium, *Nec Gal-*
lorum aliquando quisquam inquit, vt in Italia, munus martium per-
timescens pollicem sibi praecidit, quos murcos appellant. Caius Va-
 tianus qui ne bello Italico militaret, sibi manus sinistrae abscide-
 rat digitos, a senatu bonorum publicatione, vinculisque perpetuis
 punitus. Et Traiani temporibus, pater, qui ne filius militaret,
 cum inhabilem reddiderat militiae deportatus est, *Valerius*
Maxim. lib. 6. c. 3. Lex erat, vt vt ciues Romani decennio mili-
 tarent auctore Cornelio Tacito, *lib. 4. annal.* Demosthenes,
Olynthia i. suadet Atheniensibus, & melius & turius esse ciues
 ipsos militare, quam per milites peregrinos, a quibus asserit causam
 esse, cur res male perirentur. Et Polybius, *lib. 2. hist.* ait,
 magnam stultitiam esse, praesidium praesertim barbarorum hominum
 inducere, quod aut viribus, aut multitudine magis quam
 ciues polleant. Periculosum quippe est vti ope & auxilio eorum,
 qui cum natua ambicione pugnandi multitudine praualent:
 dum enim superiores viribus videntur iis quibus auxilio venerunt,
 haud facile regnandi vel praedandi causa arrepta leuissima qua-
 libet occasione se abstinent. Acciditque saepe, vt peregrina accita
 auxilia oppida & regna sibi commissa inuaserint: vel statim, vel
 paulo postquam dimissi fuerunt, vel saltem ad hostes ab iis addi-
 tione superati, vt venales transferunt. Probabantur idcirco &
 milites, qui se offerebant, antequam in numeros & ordines refer-
 rentur, *l. 1. qui militar. poss. lib. 12. C. tit. 34.* Et primum quidem
 a magistratu potestate seu ducibus probationes fiebant, & elec-
 tiones: Zeno autem Caesar & alii, principi soli reseruaui, *l. pen.*
de re milit. lib. 12. C. tit. 36. l. 2. de cohortal. lib. eod. l. 2. tit. 58. l. in his,
6. & l. 7. pen. & fin. de diuers. offic. eod. lib. 12. C. tit. 60. l. probatoria, 9.
eod. §. Non t[ame]n possunt militare serui, vel ignorantibus, vel scientibus
dominis. l. pen. & fin. qui milit. non poss. lib. 12. C. l. 2. de ignoni.
eod. lib. 12. C. tit. 44. & ex Martiani resp[on]so, capite puniuntur si at-
tendant, l. ab omni militia, u. de re milit. lib. 40. P. tit. 16. l. generalis,
C. de tabular. Dio quoque se ius ubique interdictum fuisse milita-
 tare testatur, eiusque fuisse capitale, si nomen suum militiae in scrip-
 sissent: nisi interdum penuria hominum. Quemadmodum factum
 Lacedaemoniis ad Messeniam pugnantibus, & Romanis
 in bello Punico accidit. Et Octauio & Lepido rem publicam ob-
 tinentibus, seruus inter milites & numeros inuentus, de rupe
 Tarpeia deiectus est, *Dio Nicetas, lib. 48.* Idemque Octavianus vi-
 do Pompeio omnibusque imperii aemulis, seruus in bello ciuili,
 bella in militiam adscitos & ita manumissos, dominis red-
 diiussit, cum illa manumissio tempore bellorum coacta videretur
 vt bellorum, nec acclamatione populi, vel discessione senatus,
 quemquam dominum inuitum ad serui manumissionem cogi
 debere sentit, *Orsius lib. 6. c. 20.* Et Plinius, *lib. 10. epist.* de duo-
 bus seruis a Sempromio inter tyrones inuentis a Tiberio respon-
 sum accepit, qui in numerum militum nondum essent: si lecti
 essent, inquisitorem peccasse: si vicarii essent, penes eos culpam
 esse qui dedissent: si ipsi non incerti suae conditionis se obtulissent,
 animaduertendum in illos. Meminit tamen Liuius, Titum
 Gracchum Volorum seruorum legiones libertate donasse, vt pug-
 narent contra hostem, *Liuius, lib. 24. ab urb. condita.* Fue-
 runt t[ame]n nihilominus bella per seruos rebellantes gesta, sed illa
 praeterius belli censentur, & illegitima: quale ab Euno Syro in
 Sicilia, cum sexaginta milibus hominum excitatum, quos Per-
 penna tandem vicit, *Florus, lib. 56. Abbre. P. in Crasso, Orsi.*

lib. 8. c. 5. *Aug. de ciuit. Dei*, l. 3. c. 26. Vt M. Aquilius alios a Cleone Cilico in eadem insula coactos. Simile in Italia bellum seruile ab Spartaco & Chryso motu, a Q. Vario praetore, & M. C. Asio tandem confectum. *Florus*, lib. 95. *Abbreu. Oros. libr. 5. cap. 25. Entr. lib. 6. c. 2. D. August. de ciuit. Dei*, lib. 3. c. 26. & alii. ¶ Fuit

10 & aliud ¶ in v. be. Herodiano Sabino duce tetatum, *Linus* in 4. Non militabant quoque, de statu suo controuersiam patientes, aut ab hostibus redempti priusquam se lissent, *Vlpia. in l. qui stantus 8. de re militar. P.* Non proditores, transfugae, qui capite puniuntur, & pro hostibus potius, quam pro militibus habentur. *Martian. in l. proditores 7. de re mil. in P.* non curiales, cohortales, decurionum filii, l. 2. & 4. qui milit. poss. lib. 12. C. coloni, vel saltuenses, l. 3. *C. eod. qui milit. poss. negotio. es. l. vnic. negotia. ne militent. lib. 12. C. ut. 35.* profugi, ad bestias damnati, in insulam deportati, exsules, relegati, intra tempus exsilii, rei capitalis criminis, adulterii vel aliquo iudicio publico damnati. *Arrian. in l. qui cum uno 4. cum 8. §. 2. de re milit. P. l. 2. §. miles. de iis qui met. in sa. in P.* qui parentes maleficos dixit, l. 1. de obseq. a liber. & liber. pa. in P. qui parentes praesidi in P. ¶ Cum ¶ Eupolis filius Sospolis Atheniensis, comicus Poeta, qui vicerat in septem fabulis, naufragio perisset in Helleponto, in bello Laconico, edictum factum est, ne quis Poeta militaret, *Suid. in verb. & rous.* Non coguntur quoque militare, qui vel priuilegio, vel aetate excusantur. Adolescentes Romani in toga praetexta erant vsque ad 17. annum. quo anno togam puram & virilem accipiebant. *Suet. in Augusto.* Et tunc in viros recepti, militaris aetatis esse incipiebant, & sic Titus *Liuius*, lib. 5. *deca. 3.* in anno 17. constituit aetatem militarem. Nullus tyro, vagus aut veteranus, aut census obnoxius ad militiam accedat, l. 1. de tyronibus, lib. 12. C. titul. 44. l. fin. de veteran.

12 lib. 12. C. ut. 47. ¶ Remittebantur ¶ a militia inter Heb. xos lege Dei, qui aedificarent domum nouam, qui plantasset vineam, nec adhuc eam fecisset, esse communem: qui desponderat uxorem, nec adhuc acceperat eam, Formidantes, & corde pauidi, *Deuter. c. 20. 1. Machab. c. 3. Judic. 7.* Habebunt & olim quidam priuilegium, ne militarent nisi certo loco, quod tamen necessitas ple. unque sustulit, vi cum Carthaginenses essent in Italia, & minus iuuentutis haberent duces, coacti sunt praeter sanctam vacationem militandi alibi, quam in colonia, nomina sua dare militiae coloni maritimi, Hostienses, Allicates, Auxuria, Minturnenses, Sinetani, Senenses, v. *Liuius*, lib. 7. *deca. 1.*

13 ¶ Milites ¶ ex certis populi classibus Romae deligebatur, non ex omnibus centu iis, vnde *Nicolaum Gracchum, de comitis Roman. libr. 1. cap. 1.* in quo reprehendit *Ma. ium Salustius, in bello Jugurthino*, dicens: *Huiusmodi oratione habita. Marius postquam plebis animos arreptos videt, propro committit, suspendio, armis, alisque vitibus naues onerat. Et ipse interea milites scribere non more maiorum, neque ex classibus, sed ex ciuibus, libido erat, capite census plerisque Plinius*, lib. 18. cap. 5. refert fortissimos viros & strenuissimos milites ex agricolis gigni. *Polybius, libr. 6. histor. de fo. mand.* milite more Romano sic ait: facta delectu militum ex tribus, sacramento tribus singulis, maximo idoneum adigunt profueri obtemperatum se auctibus proculdubio, atque eorum mandata se pro viribus exsecuturi, deinde reliquid omnes fautores sese ordine promittunt.

14 ¶ Cingulum ¶ vt in signe militiae dabatur militibus, videlicet zona cum gladio. Quod colligitur ex *Suida* in *Auxentio*, cum enim, inquit, inberetur ille a *Licinio imperatore* eibnico unam pedibus *Bauchi* subicere, & ipse recusasset *Christiannus*, iussusque id facere vel militiam relinquere, ille nihil cunctatus inquit, *Zonam solui* & alacer palatio exiit. *Papinianus in leg. penult. de mil. testa. libr. 29. P. ut.* etiam in equestri militia, eum, qui confestim cingendus est, inter milites numerat: vt priuilegijs vti militaribus possit, si iam assumptus sit in comitatum principis. ¶ *Roma* inquit *Polybius* in 6. vbi multo iura e adzevnt, denuntia o die singulis legionibus ac loco, ad quem adesse debeant mermes, ex congregatis deligunt inimos aetate fortunaeque per quam tenuis in pilanos: aduiores in eos, quos hastatos vocant, aetate ac robore prestantes in principis: 16 natu maximos in triarios. &c. ¶ Ex militibus ¶ legitimis quidam diuersa sortiuntur nomina. Ab ordinibus, vt *gregarii*, l. fin. de milit. veste, lib. 12. C. tit. 40. manipulari, legionari, triarii, &c. Alii a diuersitate armorum, vt caligati, quos viliores dicit *Iustinianus*, in §. quisquis autem, quibus modis natu. eff. legit. coll. 6. tit. 1. in autb. hastati, pilani, vnde titulus de primipilo, lib. 12. C. de quibus omnibus, *Varro*, lib. 4. de lingua Latina. Quibus subiungit tubicines, a tuba qua caneant, litucines, classicos a classe, &c. Sunt

& equitum alii loricati, cataphracti, ex equo sagittis vrentes, *Liuius*, in 5. bello *Maced.* leuis a matura, velites sine expediti dicti ab *Aliano*, vnde *Alian. in re milit.* a *Dione*, in *Neione*, *psylli*. Alii grauis a matura, &c. Alii electi per petui additi, fossili, ciues stationarii, leg. 1. §. fin. de offic. i. ref. urb. libr. 1. P. titul. 12. stipendiarii.

¶ *Carolus 7.* Rex Gallorum post Angelos & Gallia expulso, 17 regnum per bella exacta lacerum, praesidijs munitionibusque firmavit exemplo *Caesaris Adriani*. Et primum equestrium militum turmas centenarias, & quinquegenarias instituit. Fuitque numerus cataphactorum Francicorum ad mille quingentos, qui in praesidijs urbium collocarentur. Postea quinque millium pedum cohortes defc. ipfit, habitusque delectus agrestium pedum, hos francos archiepos dixit, quod liberi ab omni tributo fierent, dum militarent, & arcu sagittisque vterentur. Et isti regnicolae erant. Mortuo autem *Carlo 7.* tempore *Ludouici 11.* ab eo Heluetiorum ad quinque millia stipendium accepere. *Dieli* & *sagittarii franci Talpini*, id est, *ru. v. v. v.* humiles, iustici, & bucolici milites. Et qui eos virtute superabant militari, & exercitatione, aduenturarii id est, ad omnem euentum parati, soldati seu solidati. Dehinc *Franciscus 1.* Rex septem pedestres legiones instituit. Legio 6. millibus constabat, praefectus eius *colonellus dictus a colonia*. Erat chiliarchi 6. singulis legati duo & signiferi. Et ii immunes. Iussit & is quinquaginta millia pedum deligi, quibus stipendium ab urbibus muro cinctis solueretur. Et iis aliud genus militiae additum euocatorum procerum, qui ad bannum vocati suis sumtibus tribus anni mensib. militant.

¶ In summa ¶ sunt alii imperantes, alii qui eis obtemperant. 18 Sic enim militaris disciplina conseruabatur. *Liuius* lib. 8. *deca. 1.* ordinem obtemperandi & imperandi paucis sic refert. *Cum polluta*, inquit, *sunt seruel militaris disciplina, non miles centurionis, non centurio tribuni, non tribunus legati, non legatus consulis, non consul magistri equitum, non magister equitum dicatoris patris imperio*. Decurio decem militibus, vt plerunque, manipularis 20 id est, duabus decuriis imperabat, teste *Volaterrano*, lib. 13. cuius in signe feni manipulus perticae alligatus vt ait *Quidius 3.* *Falstor*. ¶ *Vexillaris* ¶ sub vexilli ductu habebat 83. milites: vt 19 hors sexcentos, quibus praerat tribunus, qui vnum signum dicebat, dictus ita, quod in a milicibus suis tribue et, quos & sacramentis adiebat, & quae eorum erant, curabat, vt arma, vestes, valetudinem, & similia. Suffragio p. pult aliquando creatus, postea a militibus, *Liuius*, lib. 8. *deca. 3.* ad libr. 7. & 9. *deca. 1.*

¶ Legioni ¶ praefectus suble, nempe in legione, habebat 20 xaginta centurias manipulos triginta. cohortes decem, *Gellius*, lib. 16. cap. 4. & inter duos plures inter: dum pauciores. Nam erant legiones quaedam perfectae, ext a ordinatae, o dinariae, quadrate &c. vnde *Vol. hga. Lazum*, lib. 5. *Commen. resp. b. cap. 2.* Legionem administrabat legatus & absente praetore & quaestore plures, totque legi, atque quor legiones.

¶ *Phalanx* ¶ apud *Macedones*, *Dardanos*, *Gracos*, maior legione, & militum octo millia, vel in yadem, decem scilicet millia: de quibus videndus *Vegetius* lib. 2. *de re milita. c. 2.*

¶ Ex his omnibus ¶ aetates instruebatur: quibus & diuersae partes & singulis praepositi diuersae. Erant enim variae formae acies, fons, subsidia, cuneus orbis, globus, forfices, ferra, ala, turres, vt scribit *Gellius*, lib. 19. cap. 9. & *Alianus* pro *opris*, lib. *de re milit.* Centuriatae erant cohortes, centuriis praefecti centuriones. *Primipilus*, qui quatuor centuriones & eorum milites regebat, illeque & caput legionis dicebatur, *Vegetius* in 2. *de e. x. i. t.* *Liuius* *Salonium* tribunum militum & primum centurionem fuisse, quem nunc primum pilum, inquit vocant, tradit, lib. 7. *deca. 1.* *Iulius Caesar* *P. Scitium Baculum* dixit primipili centurionem, ab hastula, pilas dictus. Et hic aquilae vexillo praerat, & quatuor centuriis, *Vegetius* libro secundo, cap. 8. Dicitur etiam a *Luio* primus hastatus pro primipilo, lib. 2. *deca. 5.* dum agit de oratione *Spuris Ligustini centurionis*. *Pillum* porro quasi perillum, quod hostis ab eo periret, secundum *Varronem*, libro quarto de lingua Latina, de iure primipili: titul. de primipilo, lib. 11. C. titul. penultim. Qui in eos ordines scribebantur, milites dicebantur, non ante, leg. ex eo. de testa. in P. nam prius erant tyrones. Proinde alii tyrones, alii veterani. Tyrones e. at in scholi. militarium artem discentes, leg. 2. de tyronibus, lib. 12. C. titul. 44. de horum scho. is, in tit. de priuilegijs schola. libr. 12. Cod. tit. 30. qui nondum

nondum erant scripti inter fortissimos milites, leg. ex eo, de testa. milit. in P. & ideo postremum locum in scholis militariibus tenebant, l. fin. de tyronib. lib. 2. C. In statutis militum ordinis sancti Iohannis Hierosolymitani, tit. 16. de ver. sign. c. 13. inter milites eius ordinis, filii Arnaldi dicebantur tyrones, qui noue ordinem professi essent si uenissent ex Christianis circa mare nati in terram sanctam: qui uero nati fuissent in terra sancta, & essent nuper ordinem professi dicebantur Polani.

23 ¶ Romanis ¶ veterani erant, quia militia immunes erant, postquam per viginti annos militassent, ut ait Suidas, in uel bo. Cum his milites facit Iulius Cæsar veteres, quos distinguit a modo consecratis, & ab imperitis rei militaris, quos tyrones dicimus lib. 6. Comment. belli Gall. Alii uoluntarii, alii inuiti.

24 ¶ Er ¶ uoluntarii uolones dicti etiam sunt Gallis, aduenturiers, 25 ¶ Soldats de bonne voye. ¶ Milites, ¶ antequam sacramentum præstarent, primum euocabantur, postea addebantur, & demum sacramento adigebantur. Euocare erat, ad diuersa loca diuersos cogere exercitus, & delectu habito scribere exercitum, inuuit Linius, lib. 2. decadis 3. ut euocatio equestris est computatio in numerum equitum. Addicti milites, qui inclinante imperio tyrones nuncupati sunt. Sic intelligendus locus Lini, merces seditionis, inquit, proposita, confestim seditionem exerunt. Nam & addiebantur multi, & ad Prænestinam bellum, nouas legiones scribendos patres censebant. Hinc inclinante imperio, tyronica cogere dicitur, ut apud Ammianum Marcellinum lib. 9. Ceterum post electionem fiebat in ordines distinctio, inauguratio militum, & stipendorum assignatio.

26 ¶ Rursum ¶ militum sunt alii, qui perstant in officio, alii qui desiciunt, ut emansores, desertores, perfugæ. Erant duplicarii, quibus ob uirtutem ut duplicia cibaria daretur institutum, teste Varone, lib. 4. de ling. Latina. Alii uere milites nostri: alii hostes, prædones, latrones, lartunculi, perduelles, proditores. Alii triumphis, & uictoriis, & muneribus, quibus a principe uel ciuibus distincti, ut torquati.

27 ¶ Donabantur ¶ milites corniculis argenteis, in signum strenuitatis, uide corniculati. Item torquibus aureis, & cingulo, & baltheo ob egregia facta, quæ ornamenta hodie uerba sunt in calcaria, & auri præcincturam. Hinc cingulo donari dicimus, more prætorum, gladio percussit, & auratum fieri equitem, & illustri cinguli dignitate præcingi, ut apud Cassiodorum legimus, lib. 3. Variarum, ad Colossum comitem. Plinius donatos etiam strenuos tradit, lib. 7. cap. 28. hastis puris, phaleris torquibus, armillis, coronis, cinctis, aureis muralibus gemmineis præstantissimis, & aliis, de quib. abunde idem Plinius, lib. 2. c. 3. 4. 5. & lib. 33. ca. 2.

De Sacramento militari, & missione a militia. Cap. 4.

- 1 Sacramentum militare duplex.
- 2 Iuramentum militare fiebat duci pollicibus eleuatis, gladiis strictis, cernicibus admotis.
- 3 Auctoramentum militare quid. eod.
- 4 Iuramentum militis formale. eod.
- 5 Missio a militia tres species, explicata quæ honesta.
- 6 Veterani 20. ann. militauerant. eod.
- 7 Vacatio militis ex privilegio data temporalis.
- 8 Veterani agris donabantur.
- 9 Missio causaria quæ.
- 10 Causarii milites. eod.
- 11 Missio ignominiosa.
- 12 Sacramento solui qui milites dicantur. eod.
- 13 Exautorati milites qui dicantur. eod.

1 Sacramentum ¶ militare seu iuramentum duplex. Alterum est, quod præfides & milites limitanei in inauguratione & singulis annis, Calendis Ianuarii dicebant: idque proprie sacramentum nominatur de hoc iuramento Suetonius, in Galba, & Cor. Tacit. in 1. 18. Alterum, quo milites duci suo obstringebantur, omnia se strenue facturos quæ præcepisset, neque deserturos eum militiamque illius, iurantes. ¶ Idque ¶ non solum pollicibus eleuatis fiebat, uerum etiam strictis gladiis, cernicibusq; admotis perficitur de hoc sacramento Linius, in 2. & 5. dec. 3. & lib. 7. de ca. 1. Polyb. in castramentis. Re. Veget. 2. de re milit. Nonius Marcell. lib. 21. Sacramento autem exhibitorebeauctoramentum, id est, militandi in militia legiuritat. Cum dicitur, inquit Gellius, lib. 16. c. 4. antequam fieret, & milites scriberentur, in iurandis eorum adigebat in hac uerba, si magistra, C. Le-

li. ¶ filii consulis, L. Corn. P. filii Cass. in exercitu, decemq; millia passuum prope fuerunt non facies dolo malo solus, nec cum pluribus. &c. Additq; Militibus autem scriptis dies præstinebatur, quo die adessent, & ut citati Cass. responderent: deinde ita concipiebatur iurandam, ut adessent bis additis exceptionibus, nisi hanc uice, quæ causilla erit, funus familiare, ferie uindemiales, calendeque. &c. ¶ Huic ¶ sacramento connexa missio a militia tractatio, quæ triplex erat, honesta, causaria, & ignominiosa, l. milites 13. §. missio, de re milit. in P. l. 2. §. ignominia, de iis qui notant. infam. lib. 3. tit. 2. Sacramento soluebantur in honesta missione: & in inhonesta aliquando, l. miles, ad l. Iul. de adul. P. sed ut plerumq; pro honesta: sacramento remonebantur in causaria: sacramento abiiciebantur in ignominiosa, ut hæc exemplis illustrant Wolphangus Lazius, lib. 4. comment. reipub. Rom. ca. 7. Missio honesta fiebat, uel finito bello dimisso milite, accepto diplomate a duce suo, uel non finito, si annos stipendorum quis compleuisset ita emeritis stipendiis dimissione facta, Linius, lib. 9. de ca. 4. Martian. in l. milites, §. missio, & d. §. ignominia. Anni porro viginti erant, per quos, antequam veterani dicerentur, & honestaria militia solui, oportuerat in legione uel vexillatione militasse: & tunc decursis omnibus stipendiis, & uacationem a ciuilibus habebant muneribus & honoribus, & priuilegia veterani, l. pen. & l. fin. de iis qui non implet. stipen. sacramento soluti sunt, lib. 10. C. tit. 5. 4. l. uiginti, de re milit. lib. 12. C. l. 1. de excusatio. ueteran. lib. 5. tit. 6. 5. istud dicitur dimissi eum honore, quibus ætas, & iusta stipendia dicitur adesse apud Cornelium Tacitum, lib. 20. Annal. ¶ Dabantur ¶ & militibus honestissimis vacatio militia, ante illud tempus viginti annorum a principe ex priuilegio, d. §. ignominia, ut plerumque per quinquennium, apud Linium, lib. 3. decad. 3. Data & anni Q. Fabio & Q. Fulvio. CC. Linius lib. 9. decad. 3. ¶ Dabantur ¶ & ex gratia uacationes centurionibus, quas remitti flagitatum fuit sub Nerone, Corn. Tacit. lib. 18. Sicuti & statutum sub Theodosio, ne quis uacationem obtineret a principe temporalem, nisi ex iustis causis, illique probatis, L. uic. de iis qui a principe uacat. acceper. lib. 10. C. tit. 4. 4. Quæ differebat idcirco a ueteranorum uacatione: quia illa temporalis & sine priuilegiis ueterani, & ista perpetua & cum priuilegiis, l. 2. de iis qui non implet. stipen. sacram. soluti sunt lib. 10. C. tit. 5. 4. de priuileg. ueteran. in P. ¶ Idcirco ¶ & ¶ ueterani uide donati in colonias mittebantur, ut pro nauarum opera tot annos reipublice agros acciperent, ut meminere Linius lib. 2. dec. 5. in oratio. M. Popili centurionis. & Tacitus Corneus in 2. sub finem.

¶ Causaria missio est ¶ quæ propter ualeitudinem corporis, uel aegritudinem animi militia soluebat, quod quis ideo minus idoneus militiae renuntiauerat, l. 2. §. ignominia, de iis qui notant. infam. P. l. milites. §. missio, de re milit. P. ut ob profectæ ætatis seniam, ob quod est & causaria honesta missio. l. penul. de iis qui non implet. stipen. sacram. soluti sunt, lib. 10. C. Et sic de similibus, uide & milites causarii apud Linium, lib. 6. decad. 2. & Corn. Tacitum in oratio. Drusi ad tumultuarias Illyrici legiones.

¶ Ignominiosa ¶ missio est, cum quis propter delictum sacramento soluitur, d. l. 2. §. ignominia, & d. l. milites, §. missio, at proprie soluebantur sacramento ueterani, exautorabantur autem puniendi, ut apud Ammianum Marcellinum lib. 24. Exautorare est, insignia militaria detrahere, d. l. 2. §. ignominia. Sic enim & omnia priuilegia militaria una adimuntur, & ignominia notantur, d. §. ignominia, l. testamenta, de militar. testa. in P. l. relegatorum. §. fin. de inter. & releg. in P. l. 1. de iis qui non implet. stip. sacra. soluti sunt, lib. 10. C. exautorati.

De Legibus militaribus. Cap. 5.

- 1 Militarium legum in tria capita digestio.
- 2 Armorum cura imposta militibus, & 3. 4. 5. 6.
- 3 Arma in bello amittere uel alienare, militi capitale. eod.
- 4 Clypei sui, num saluus esset, Epaminonda lethaliter uulnerati cura.
- 5. 6. 7. Gladium conseruare in bello & extra bellum, militibus bonis commendatum ualde.
- 7 Gladium in palatio principis de ferro prohibitum.
- 8 Arma de ferre & habere priuatis prohibitum.
- 9 Senatus armorum tractandorum facultatem concessit.

Disciplina ¶ militaris suas leges habet paulo diuersas a communibus, eum & priuilegia multa sint huic concessa, præter & contra iuris communis dispositionem. Has in tria capita distulimus ratione rerum, personarum, officii, & modi militan-